

ténelem szerzője „történész” (195) vagy inkább „politikai elemző” (219) volt. A kérdés nehéz, nem is értek egyet minden tekintetben a válasszal. Szerzőnk szerint Bibó azért nem volt történész, mert „amit mond, az értelmezés és nem történeti munka” (195). E kijelentés mögött én a történettudományi munka hermeneutikai szituáltságának általános tagadását érzem, s ezt mint olyat, vitatnom kell. Pedig vannak Széchenyinek helytálló érvei is. Hogy Bibó nem ismerte kellő mélységig a történettudomány szakirodalmát, hogy a múlt értelmezése közben egyetlen percre sem szakított a jövő kérdéseivel, s ezért a leírás, a helyzetértékelés horizontjába nála mindig belejátszott a megoldás alternatíváinak horizontja: mindez bőséggel igazolja fenti téziséit.

A könyv utolsó húsz oldalán Sárközi Márta tevékenységéről, valamint a *Válasz* megszűnéséről olvashatunk. Külön említést érdemel a szerkesztő asszony munkásságát tárgyaló fejezet hosszú idézete, amely Sárközi 1958-as családtörténeti írásából származik. Már e frivol hangvételű részlet egy különösen intelligens, nagy formátumú kultúrászervezőt, igazi irodalmárt és vérbeli író-t sejtet. Az ily módon kellőképp felcsigázott érdeklődést azután a kötet záró fejezetévé avatott 1965-ös Sárközi-cikk (Sárközi Márta a Válasz háború utáni korszakáról, 265–270) elégtí ki. Elképzelhetőnek tartom, hogy az eredetileg Illyés kérésére írt, majd a (volt) főszerkesztőnek levélben megküldött cikk, valamint a 2004-ben megjelent *Sárközi Márta-émlékkönyv* maga után vonja majd a szerkesztő asszony írásainak esztétikai szempontú újraolvasását is. De ez már nem ennek a monográfiának a témája, és – mint ilyen – nem is az enyém.

Mindent egybevetve gazdag és szép (bár néhány ponton kissé szürke és egyenetlen) monográfiát nyújt át olvasóink Széchenyi Ágnes. Talán a munka nyolc fejezetében fölvetett irodalomtörténeti adatok és összefüggések termékenyítőleg hatnak majd az oktatásra és a kutatásra, maga a műfaj pedig az irodalomtörténészekre; azokra a szakemberekre, akik szívügyüknek tekintik a honi folyóirat-kultúra történeti megalapozását, s akik – Sárközi Márta ironikus szavaival élve – hiszik, hogy „a folyóirat [...] olyan, mint Lenin, élt és élni fog” (270).

SOLTÉSZ MÁRTON

Pumprla, Václav: *Knihopisný slovník českých, slovenských a cizích autorů 16.–18. století*. Praha, 2010. Filosofický ústav Akademie věd České republiky kabinet pro klasická studia, 1307 l.

A cseh és szlovák nyelvű régi nyomtatványok bibliográfiája, a *Knihopis českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce XVIII. století* közismert a régi könyvekkel foglalkozó szakemberek körében. Első kötetét, amelyben kizárólag ősnymtatványok leírása szerepelt, Zdeněk Václav Tobolka állította össze 1925-ben Tomáš G. Masaryk köztársasági elnök 75. születésnapja alkalmából, 1994-ben pedig Emma Urbánková újabb kötettel egészítette ki. A második részt, az 1501–1800 között megjelent nyelvi bohemikumok bibliográfiájának munkálatait 1939-ben kezdte Zdeněk Václav Tobolka, majd Fratišek Horák folytatta. A tizedik, utolsó kötet 1967-ben jelent meg, de az időközben előkerülő új nyomtatványok miatt kiegészítésekre volt szükség. Ezeket Petr Voít és Bedřiška Wižďalková készítette. A további pótköteteket Jan Andrlé és Vladimír Jaro szerkeszti. A *Knihopis*nak és kiegészítő köteteknek teljes anyaga elérhető az interneten a <http://db.knihopis.org/> oldalon.

E rendkívül igényes bibliográfiához készült Václav Pumprla munkája, a *Knihopisný slovník českých, slovenských a cizích autorů 16.–18. století* [A *Knihopis* 16–18. századi cseh, szlovák és külföldi szerzőinek névtára]. Václav Pumprla 2002 óta a Cseh Tudományos Akadémia klasszika-filológiai részlegének (Kabinet pro klasická studia filozofického ústavu Akademie věd České republiky) munkatársa. Korábban a přerovi Komenský Múzeumban (Muzeum Komenského), ezt megelőzően pedig az olomouci Tudományos Könyvtárban (Státní vědecká knihovna) dolgozott. Mindkét gyűjtemény régikönyv-anyagát ő írta le és tette közzé (*Soupis starých tisků ve fondech Státní vědecké knihovny v Olomouci*. Olomouc, 1990–1996. SVK; *Soupis historických knižních fondů Muzea Komenského v Přerově*. Přerov, 2003. Muzeum Komenského). Ugyancsak ő állította össze a frydek-místeki múzeum régi nyomtatványainak (*Soupis starých tisků ve sbírce Okresního vlastivědného muzea ve Frýdku-Místku*. Frýdek-Místek, 1985. OVM) és a jelenleg Olomoucban őrzött, a mai Szlovákia területén megjelent könyvek

katalógusát (*Katalóg slovacikálnych knih do r. 1800 Státnej vedeckej knižnice v Olomouci*. Martin, 1974. Matica slovenská). Ezek mellett számos jelentős könyvtörténeti tanulmány szerzője. Munkája elismeréseként 2004-ben Zdeněk Václav Tobolka-emlékéremmel jutalmazták.

A *Knihopisný slovník* hiánypótló mű. Tételeinek felépítése a következő: a megállapított névforma és valamennyi előfordulása, születési és halálozási adatok, származási hely, aktív működési idő, vallási hovatartozás, nemzetiség, évszázad, szerzetesrend, amelyhez az adott személy tartozott, nyelvi ismeretek, fő tevékenységi kör. Ezt követően kivonatolja a legfontosabb cseh, illetve szlovák lexikonok és kézikönyvek adatait. Internetes adatokat is közöl, pontos hivatkozás nélkül. Feltünteti a helységeket, ahol az adott személy pályája során megfordult, valamint ottani tevékenységét, továbbá mindazokat, akik kapcsolatban álltak vele. Az utolsó két kategória a személlyel összefüggő művek *Knihopis* számai és a szakirodalom. Megkönnyíti a kutatók munkáját a kötethez tartozó CD.

A kézikönyv nem a klasszikus szócikkformát követi. Egy életpálya több szempont szerint is áttekinthető, a konkrét adatok könnyen megtalálhatók. Hátránya a gyakran ismétlődő információ. Felesleges kategória például a származási hely (korábban a születési adatoknál már szerepelt), a működési idő és a nyelvtudás. Annál is inkább, mert e két utóbbi adatai legtöbbször feltételezéseken alapulnak. Problematikus a nemzetiség megadása is a 15–18. században. Furcsa, hogy a nemzetiségi adatok a vallás kategóriába kerültek.

Immár megszokott, hogy a Csehországban és Szlovákiában megjelenő történeti munkák a régi korszakokban is a mai államhatárokat veszik alapul. Pumpřla is a „Mařarsko” és „Slovensko” („mai” Magyarország és Szlovákia) terminust használja. Ez azért különösen zavaró, mert a cseh nyelvben bevett gyakorlat az „Uhersko” vagy „Uhry” (= „történelmi” Magyarország) kifejezés használata. Ugyanakkor nagyon helyesen, a tudomány szempontjainak megfelelően megkülönbözteti a Cseh Korona országait, nem használja rájuk a mai „Cseh Köztársaság” kifejezést. Mindezek ellenére a *Knihopisný slovník* a mi szempontunkból is igen jelentős, hiszen a *Knihopis*ben szerepelnek a magyarországi biblikus cseh nyelvű nyomtatványok

is, amelyek szerzői megtalálhatók benne. Václav Pumpřla minden részletre kiterjedő alapossggal gyűjtötte össze az adatokat, így bizonyára sok hazai tudományos munka forrásául is szolgál majd.

KOVÁCS ESZTER

Édition et diffusion de l'*Imitation de Jésus-Christ* (1470–1800). Études et catalogue collectif des fonds conservés à la bibliothèque Sainte-Geneviève, à la Bibliothèque nationale de France, à la bibliothèque Mazarine, et à la bibliothèque de la Sorbonne. Sous la direction de Martine Delaveau et Yann Sorbet, avec la collaboration de Frédéric Barbier, Hélène Deléphine, Pierre Antoine Fabre, Martine Lefèvre, Philippe Martin, Jean-Dominique Mellot, Véronique Meyer, Mario Ogliaro, Fabienne Queyroux, Nathalie Rollet-Bricklin. Paris, 2011. Bibliothèque nationale de France, Bibliothèque Mazarine, Bibliothèque Sainte-Geneviève. 514 l.

A párizsi könyvtárak az elmúlt évtizedben nem először jelentkeznek közös katalógussal, hiszen a jelentősebb gyűjteményekben őrzött biblikiadások leírását már kézbe vehetjük: *Bibles imprimées du XVIe au XVIIIe siècle conservées à Paris*. Catalogue collectif édité par Martine Delaveau et Denise Hillard. Paris, 2002. Bibliothèque nationale de France (ismertetése: MKsz. 2005. 114–115). A Biblia után a korban leggyakrabban megjelent szöveg az *Imitatio Christi* volt. A négy legjelentősebb párizsi könyvtárban ennek 933 kiadása található meg, közel 1500 példányban. A két közös katalóguskötet közti legjelentősebb különbség az, hogy a most ismertetettben a szokásos bevezetésen, a katalógus szerkezetének ismertetésén túlmenően hét tanulmány is olvasható a lelki imitatio műfajról, az *Imitatio Christi* eszmétörténeti jelentőségéről, a szerzőkről (vagyis a szövegek attribúciójáról), kiadástörténetéről, használatáról, társadalmi funkciójáról. A szerzőgárda rangos névsora sejteti, hogy az *Imitatio Christi* jelenséget komolyan kell venni.

Egy olyan, 1427-ig egyesített, négy traktátust összefoglaló szövegről beszélünk ugyanis, amelynek címe az első fejezetét hordozza: *De imitatione Christi et de contemptu omnium vanitatum Mundi*.